

Emin Çayırılı

Molla Hamid | Molla Münevver | Çaycı Emin Bey

www.SaidNursi.de

Emin Bey, Şark aşiret beylerinden. Kastamonu'da Bediüzzaman'a hizmet etmişti. 1943'de Denizli'de dokuz ay mevkuf kaldı. O da diğer Nur talebeleri gibi berâat etti. 1967 yılında Van'da bir trafik kazasında yanarak şehid oldu.

Aziz şehid Emin Bey

Memleketi olan Van'da ona Yemen Bey diyorlar. Üstad'ı Emin Bey olarak değiştirmişti. ismini. Nur talebeleri de Çaycı Emin Ağabey demekteydiler. Doğu Anadolu'dan sürgün olarak Kastamonu'ya gönderilmişti. Nasrullah Camiinin şadırvanında bir çay ocağı kurarak çaycılık yapıyordu.

Emin Beyin Kastamonu'ya gelişinin üzerinden on yıl kadar geçmişti. Yıllar ne çabuk geçiyordu? Ama bu çabuk geçen yılları , bir de vatanından ayrı düşmüş olan gurbetzedelere sormak gerekti.

Emin Bey bitmeyen gurbet yıllarını sayıp duruyordu.

Yıl: 1936

Nasrullah Şadırvanına, ilk defa gördüğü yaşlı bir insan gelmişti. Bir bekçinin doldurduğu testinin başında nezaret ediyordu. Kıyafeti bir hocayı andırıyordu. Sarıklı, cübbeli.. Kastamonu'da, bir Osmanlı Şeyhü'lislâmın heybetiyle, fütursuz dolaşıyordu, hem de 1936 yılında.

Emin Bey ihtiyarsız olarak kalktı, doğru yanına yaklaşarak selâm verdi.

“Sen nerelisin kurban?”

“Beni takip ediyorlar, bana yaklaşma, sana zararım dokunur.”

İşte bu hasbilik, bu samimiyet, Emin Beyin gönlünü tutuşturmaya yetmişti.

Nasıl tekrar görüşebilir, diye çırpınıp duruyordu.

İsterseniz gelin buradan itibaren Emin Beyin kendi ağzından dinleyelim:

“Üstad’ın yatağını satın aldım”

“Kendisini sordum soruşturdum. Çarşı Polis Karakolunda kalıyormuş. Arasına bir bekçi ve poliste birlikte Kastamonu Kalesine çıkıyormuş.

“Bir gün bir polis gelip beni çağırırdı... Polisle birlikte kaleye çıktık. Kendileri oradaydı. Polise dedi:

“Kardeşim, bu benim hemşehrimdir. Sen bir-iki dakika bizden ayrıl, ben onunla biraz konuşacağım.”

“Polis yanımdan ayrılınca, durumun acı acı anlattı. Sıhhatinin iyi olmadığını, bir kaç defa zehirlediklerini söyledi.

“Şeker, çay gibi ufak tefek alacaklarını bir vasıta ile kendisine ulaştırmamı bildirdi. ‘Benim yanıma kimseyi bırakmıyorlar. Ben komisere söyleyeceğim, yatağımı birisine satacağım. Yalnız arada bir vasıta olsunki, ara sıra sen gel, bir şeyler lâzım oldukça, hem onu alırsın, hem de bu yatak meselesini hallederiz’ dedi Bana üç tane sarı altın verdi. ‘Bunlar Harb-i Umumîden kaldı. Uzun yıllar saklıyorum. Bunları yanına al, bozdurursun, bana lâzım olanları bununla alırsın’ dedi. Ben de durumumun iyi olduğunu söyleyince, ‘Kat’iyyen karşılıksız bir şey kabul etmem’ dedi.

“Altınları alarak birisini çarşıda bozdurdum. Ertesi gün komiser beni çağırırdı. ‘Bu Hoca Efendi yatağını satmak istiyor, sen bunun yatağını alır mısın?’ dedi. Ben de alacağımı söyleyince, ‘Sen bununla nereden tanışıyorsun?’ dedi. Ben de, ‘Hemşehrimdir, tanışırsın’ dedim.

“Yatağı alacağımı söyleyince karakolun üst katına, kaldığı yere çıktık. Yatağa baktım. Yirmibeş lira kıymet biçtik. Yatağı tekrar kendisine kiraladım. Ne kadar yatarsa, o kadar para verecekti. Bu vasıta ile, her gün yatağın kirasını almak için karakola gidip geliyordum. İhtiyaçlarını böylece temin ediyordum.

“Üstada eziyet eden komiserin akibeti”

“Nuri isminde bir komiser vardı. Zaman zaman Üstad’a eziyet ediyor, üç günde bir gelip odasını arayıp tarıyordu. Bir gün bu komiser çok şiddetli hasta olmuş; kafası, kulağı ağrımış. Ne yapsalar ağrı ve ızdırıp dinmemiş. Sonra komiserin kayınpederi, ‘Sen Bediüzzaman’a eziyet ediyordun, bu sebepten bu hastalık başına geldi’ diyor. Adam gelip Üstad’dan özür diledi, iyileşmesi için dua etmesini rica etti.

“Sonra komiser beni çağırarak, bana dedi ki: ‘Bundan sonra sen Bediüzzaman’ın hizmetini göreceksin, kimse sana karışmayacak. Sen istediğin zaman gelip, yanına çıkabilirsin’.

“Ben rahatlıkla üstad’ın yanına gidip geliyordum. Başka kimseyi yanaştırmıyorlardı.

“Havalar iyi olduğu günlerde, beraber dağlara giderdik. Akşamları kitapları tashih ederdi. Her gün ikindiden sonra kapısını kilitlerdi. Kastamonu’nun kışı şiddetli geçerdi. Bazı günler odasındaki yer tahtalarının arasına kırağı yağmış gibi olurdu. Küçük bir sobası vardı. Odayı pek iyi ısıtmazdı. Bekçi ile bir mangal ve bir de tahta kürsü aldırılmış, yorganı kürsünün üzerine atarak, içindeki mangalla bu şekilde ısıniyordu. Komiser bir müddet sonra yinerahatsız etmeye başlamıştı. Bir gün adasını ararken, adam elini yorganın altına, kürsünün içine sokmuş. Adamın eli ateş dolu mangalın içine girmiş. Eli yanan komiser mahçup olmuş. Üstad kendisine demiş ki:

“Senin ismin Hâfız Nuri’dir, Risale-i Nur’un ismi de Nur’dur. Bu sana tokattır. Dikkat et bir daha bana ilişme!’

“Bu komiser Nuri’nin başına çok musibetler ve hastalıklar geldi. Kendisini tutup Ankara’ya götürüyorlardı. Fakat doktorlar bir türlü teşhis koyamıyorlardı. Kastamonu’ya dönünce hastalık yine aynı şiddette başlıyordu. Ankara’ya kaç defa gitti geldi.

“Nihayet annesi ve ailesi kendisine, ‘Sen Bediüzzaman’a çok eziyet ettin, onun bedduasına uğradın. onunla helallaşman, ondan özür dilemen lâzım’ diyorlar. ‘Bir daha onun kitaplarına, derslerine karışma’ diye kendisini ikaz ediyorlar.

“Ailece gelip Üstad’dan özür dilediler, affetmesini, hakkını helâl etmesini istediler.

“Üstad onlara:

“Ben ona birşey yapmadım. O Kur’ân’ın tokadını yedi’ dedi. Haşir Risalesi’ni onlara verdi. Hâfız Nuri’nin kitabı okumasını söyledi.[1]

Kaybolan çoraplar

“Yine bir gün, Üstad’ın yanına gittiğimde kaybolan çorabını arıyordu. Ben de kendisine yardım ettim. Bana dedi ki:

“Kardeşim ben çoraplarımı her yerde aradım, hattâ (gülerek) dedi, kibrit kutusunun içini bile aradım! Bazı meczup evliyalar var, bana yardım edecekleri yerde, benimle ekleşiyorlar. Halbuki bu ızdırapların, bu şiddetli takiplerin altında bana yardım etmeleri lâzımken, bana yardım etmiyorlar, bilâkis, böyle maniler çıkararak, benimle ekleşiyorlar. Bu Halk Partisinin şiddetinde bana niçin yardım etmiyorlar?’ Gülümseyerek, ‘Beşyüz bonknot (lira) tazminat vermezlerse kabul etmem’ dedi.

“Tebessüm ederek kalktı, abdest alıp namaza durdu. Sonra duasını yaptı. Daha sonra, soba deliğine bakıyordu. Çorabın ucu, sobanınborusunun yanından çıkmış sarkmıştı. Meğer fareler çorabı alıp sobanın içinden götürmüşler, soba deliğine bırakmışlardı. Üstad, ‘Bunda bir hikmet-i ilâhi var’ dedi.

“Meğer daha önce Risale-i Nur’un bazı parçalarını soba deliğine saklamış. Fakat zamanla oraya koyduğu hatırından çıkmış. Nur’un parçalarını oradan alarak başka, daha emin bir yere sakladık. Az sonra kapı çaldı, polis jandarma ve bekçiler içeri doldular. Her tarafı didik didik aradılar, fakat bir şey bulamayınca zabıt tutarak çıkıp gittiler.

“Bu fare ve arama meselesini kendisi daha sonra kaleme aldı.[2]

“Üstadın ibadeti”

“Üstad, çıkıp dağa giderken hemen peşine polis ve bekçiler düşerdi, dağda ne yapacak diye... Dağda oturur, ibadet eder, eserlerini yazar, tashih eder ve dönerdi.

“Sabahları erkenden evine gidip sobasını yakardım. Yine böyle bir gün gitmiştim. Çok soğuk bir gündü, farkına varmadan sabah ezanından iki saat önce gitmiştim. Seccadenin üzerinde ibadet ediyordu. Mum ışığında, seherin soğukunda, hazin bir sesle dua ediyor, için için yalvarıyordu. Ben heyecan içerisinde tam bir buçuk saat ayakta bekledim. Bu ulvî hali titreyerek, ürpererek seyrettim.

“Nihayet ezan sesleri uzaklardan gelmeye başladı. Ama o zamanki malûm Türkçe ezan sesleri... Dönüp bana dedi:

“Emin, sen çok büyük bir hata ettin! Kasem ederim, yemin ederim ki, benim bir vaktim vardır, o vakitte melâike de gelse, kati bir surette kabul etmem. Sen çok yanlış ettin. Bir daha böyle hareket etme, bu kadar erken gelme, ezan okunmayınca gelme!’ dedi.,

“Efendim affet, kusura bakma! Ay ışığı dolayısıyla vakti bilemedim. Erken gelmişim. Bir daha ezandan önce gelmem’ dedim.

Üstadın Kutb-u Âzamla konuşması

“Bir gün beraber ikindi namazını kıldık. Namazdan sonra tesbihatta iken:

“Kambur, ben mi haklıyım, yoksa sen mi haklısın?’ diye birisine hitap ediyordu.

“Ben yine bir çok zamanlar olduğu gibi, hayretler içindeydim. Odasında benimle kendisinden başka kimse yoktu. Benim merakımı görünce, meseleyi şu şekilde izah etti:

“Onuncu Söz, haşır ve âhiret hakkındadır. Ben o eseri bir vakitler Barla’da yazıyordum (1926 senesi). Baktım o günlerde bir İslâm düşmanı, ıslahı gayr-i-kabil... Arefeye bir kaç gün vardı. Ben beddua ettim. Benim bedduama karşılık bütün Hicaz velileri ve Hicaz’daki Kutb-u A’zam ise, onun ıslahı için dua ediyorlardı. Benim bedduam ferdî kaldığı için iade edildi. Aradan uzun seneler geçti. Baktım, bu sene (1938-1939 senesi) bana nihayet hak verdiler. Ben halbuki bunun ıslahının gayr-i kabil olduğunu biliyordum. Onlar nihayet bu sene başladılar beddua etmeye. Benim konuştuğum Kutb-u A’zam’dır; Mekke-i Mükerrreme’dedir. Bütün Hicaz’la birlikte beddua etmeye başladı. Bana hak verdi. Ben de ona hitap ettim.”[3]

“Üstad’la bu sohbetimizin üzerinden çok az bir zaman geçti; bütün Anadolu’da yer yer şiddetli zelzeleler başladı.

“Erzincan yerle bir olmuştu. (26 Aralık 1939). Uzunköprü şiddetli sallanmıştı. Bütün Türkiye korku içinde kalmıştı.

“Bu hâdiselere Mehmed Feyzi kardeşim de aynen şahittir.

Üstadın yerine evrad okuyanlar

“Üstad, zaman zaman çok şiddetli hastalıklar geçiriyordu. Benimle Mehmed Feyzi yanında kalmıştık. Ateşler içinde yanıyordu. Sonra biraz yatağa uzandı. Bayılmış kalmıştı. Biz de biraz yattık. Sonra uyandığında bir dua, bir münacat ve niyaz sesleri geliyordu. Hazin bir seda odayı kaplamıştı. Ben, Allah Allah dedim. Üstad çok şiddetli hastaydı, bu okuyan kim acaba?

“Feyzi kardeşime seslendim: ‘Acaba bu okuyan kimdir?’ diye. Feyzi Efendi, ‘Sus, katiyyen sesini çıkarma’ dedi. Ben kalkarak Üstad’ın yanına vardım. Aynen yattığı gibi baygın vaziyette uyuyordu. Sonra o ses kesildi. Sabaha birsaat kala yine herzamanki gibi kalktı, giyindi, abdest aldı Seccadenin başına geçti... Dua, ibadet... Cevşen... Kur’an’la başbaşa..

“Sonra bize dedi:

“Ben Cenab-ı Hakka şükrediyorum. Ben evradımı, vird ve dualarımı tamamlayamamıştım. Birisi benim evradımı tamamladı.’

Şehit Emin Bey, konuşmalarının burasında diyor ki:

“Ben ve Mehmed Feyzi kardeşim hayretler içinde kalmıştık. Üstad’dan gördüğüm bu hal, imanım gibi gerçektir. Bir kelime hilaf yoktur.’

“Üstad, sabahleyin, ‘Allah’a şükür hastalığım geçti. Beni zehirlediler. Bir meyve vermişlerdi bana... Beni onunla zehirlediler’ dedi. Bu rahatsızlığı on-onbeş gün kadar devam etti.

“Üstadın dağda olduğunu haber verenler”

“Sık sık dağa, kıra gitmek onun vazgeçilmez âdetlerindendi. Hancı Mehmed isimli bir zat, her zaman kendisine bir at verirdi. Dağa atla gidip gelirdi.

“Yine böyle bir gidişte, Mehmed Feyzi kardeşimize de haber gönderiyor, gelip bana yetişsin diye...

“^Dağda birisi bir yiyecek vermiş. onunla zehirlemişler, orada hastalanıp düşmüş. At oradan ayrılıp dönüp şehre gelmiş.

“Tam o sırada Mehmet Feyzi kardeşimizin kapısı vuruluyor. ‘Efendi Hazretleri seni çağırıyor!’ diye sesleniyorlar. Feyzi kardeşimiz kapıya bakınca, hiç kimseyi göremiyor. Bu hal tam üç defa devam ediyor. Üçünde de hiç kimseyi göremeyen Mehmed Feyzi Efendi, kalkıp atın kaldığı hana geliyor, bakıyor ki at içeride, fakat Üstad yok.

“Mehmet Feyzi hemen dağa gidiyor. Üstad’ı yolda yarı baygın vaziyette buluyor. Bu arada Üstad biraz gözünü açıyor; ancak; ‘Feyzi kardeşim beni zehirlediler. Biri tanıdığım adamdı, beni o zehirledi’ diyebiliyordu.

“Mehmet Feyzi Üstad’ı alıp, tekrar atla eve getiriyor. Günlerce hasta yattı. ‘cevşen’in tesiriyle, Allah’a şükür, zehirleri tesir etmedi bana! Sadece kulağımda ağırlık yapıyor’ diyordu.

“Bediüzzaman’ı hangi vilayete göndermişlerse, oraya, onunla devamlı uğraşacak, ona eziyet ve sıkıntı verecek bir valiyi de peşinden gönderiyorlardı. Avni Doğan da işte bu Cumhuriyet valilerinden biriydi.

Avni Doğan’ın zulümleri

“Risaleleri, mektupları kömürlüğe, odunların altına saklıyorduk. Birgün, gelen mektupların hepsini ele geçirmişlerdi. Eve baskın yaptılar; her tarafımızı aradılar, taradılar, Hattâ o kadar ki, saatin kapaklarını bile açıp baktılar. Mehmed Fey’zi’yi, kardeşim Bahri’yi ve beni karakola götürüp epey sıkıştırdılar: ‘Siz gizli cemiyet kuruyorsunuz. Kimlerle haberleşiyorsunuz?’ diye sıkıştırdılar. Bizleri ayrı ayrı odalara hapsedtiler.

“Müdür Bey, Risale-i Nur’un hakikatları dünya değil, âhirete bakar. İsterseniz size biraz okuyayım’ dedi. İman, Kur’ân hakikatlarından başladı okumaya, müdür biraz dinledi. Sonra hiddetle: ‘Siz beni de zehirleyeceksiniz’ diye dinlemek istemedi.

“Sonra evlerimizdeki aramalarda benim sandıkta biraz paralarım vardı. Bu paralar üzerinde çok durdular. Bizi bu yüzden sıkıştırdılar. Bilhassa Vali Avni Doğan ‘Bu paraları nereden buldun? Bu paralar gizli teşkilâtın paralarıdır’ diyordu.

“Memleketimden geldiğim zaman, bu kadar param vardı. Ben on-onbeş nüfusa bakarım. Bu kadar nüfusun elbette, iki bin lira parası olur’ dedim.

“Daha sonra ‘Benim maddî durumumu isterseniz. Ahlat Kaymakamlığından sorun’ dedim. Bizi mahçup ederek, hiç bir suç aleti ve suçluluk delili bulamayınca, devamlı bu iki bin lira para üzerinde durdular.

“Avni Doğan daha önceleri de Üstad’la çok uğraşırdı. Sık sık evine baskınlar düzenlerdi. Bir defasında da yine tevhide dair yazdığı bir risalesini alıp gitti. onun bir suretini bir daha alamadık.”

4. (1895’de Yozgat’ta doğan M. Avni Doğan 1965’de öldü. 1923’den, 1936’da Kastamonu’ya vali tayin edilinceye kadar Yozgat mebusluğu yapmıştı. Beş yıl Kastamonu valiliğinde bulundu. Şark İstiklâl Mahkemelerinde azalık yapan Doğan, 27 Mayıs İhtilalinden sonra, İnönü koalisyon hükümetinde devlet bakanlığı da yapmıştı.

Avni Doğan 1964 yılında, Dünya gazetesi yayınları arasında hatıralarını neşretmişti. Kurtuluş, Kuruluş ve Sonrası adındaki bu hatıralarında, konuları kendi zihniyeti paralelinde anlatmaktadır. Bu eserinin ne derece indi ve sübjektif olduğunu göstermek bakımından baş taraflardaki bir meseleyi misal olarak vermek isterim.

Doğan kitabının 8 ve 9. sayfasında, hiç de yeri değilken, Kürdistan Teali Cemiyetinden bahsetmektedir. Millî Mücadelenin en buhranlı günlerinde, işgal altındaki İstanbul’da kurulan bu cemiyet; müstakil bir Kürt devletinin kurulması amacındaydı.

Avni Doğan hatıralarında, Bediüzzaman Said Nursî’yi de bu cemiyetin kurucularından biri olarak göstermektedir. Halbuki bu konuda çok daha önceki yıllarda neşredilen Dr. Tarık Z. Tunaya’nın Türkiye’de Siyasî Partiler 1859-1952 isimli eserinde, Kürt Teâli Cemiyetinin kurucuları ve mensupları arasında Bediüzzaman’ın ismine rastlanmaz. 1952’de basılan bu eserin 429. sayfasında bilgi verilmektedir.

Yine bu konuda Tekin Erer’in 1963’de neşredilen Türkiye’ Parti Kavgaları isimli eserinde de Kürdistan Teâli Cemiyetinden bahis vardır. Fakat yine Bediüzzaman’ın bu Cemiyet ile ilgisi görülmemektedir. (Bediüzzaman’ın bu Cemiyete karşı takındığı tavır ve düşünceleri için Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî adlı eserimizin 228. sahifesine bakınız.)

Ama, Avni Doğan, hiç bir tarihî belgeye dayanmadan, sırf kin ve düşmanlık hislerinin sevkiyle olsa gerek, Kürt Teâli

Cemiyetinin kurucuları arasına Bediüzzaman'ı da katmıştır.

Kitabın 9. sayfasında Kürt Teâli Cemiyeti kurucuları sayılırken, "Bediüzzaman Said Kürdî Nevres" şeklinde yazmaktadır. Bediüzzaman'ın soy ismi yerinde kullandığı Nursî kelimesini de "Nevres" şeklinde okuduğu anlaşılmaktadır. Tıpkı, "Nurun âlâ Nur"u "Ne var Ali ne var" şeklinde okuyan adam gibi, "Nursi" kelimesini "Nevres" şeklinde okumuştur.

[1] Emin Beyin kendi sesinden aldığım hatırasında, Hâfız Nuri'nin birkaç gün sonra öldüğünü söylüyordu.

[2] Sikkeli-i Tasdik-i Gaybî, s.31

[3] Bazı ehl-i velayetin, ehl-i dalalet bilmeden taraftar çıkmaları ve onları manen destekleyerek o dalalet mesleğine kuvvet vermeleri hususunda geniş bilgi için bkz: Mektubak, s.318-319